

Republika Srbija
VRHOVNI SUD SRBIJE
Rev 1548/05
13.04.2006. godina
Beograd

Vrhovni sud Srbije u Beogradu, u veću sastavljenom od sudija Snežane Andrejević, predsednika veća, Spomenke Zarić, Slađane Nakić-Momirović, Zvezdane Lutovac i Nikole Stanojevića, članova veća, u parnici tužioca AA koga zastupa AB advokat, protiv tuženih "BB" i Republike Srbije koju zastupa Republički javni pravobranilac, radi utvrđenja, odlučujući o reviziji tuženog "BB" izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Čačku Gž.236/05 od 21.2.2005. godine, u sednici održanoj dana 13.4.2006. godine, doneo je

R E Š E N J E

UKIDAJU SE presuda Okružnog suda u Čačku Gž.236/05 od 21.2.2005. godine i presuda Opštinskog suda u Guči P.109/01 od 3.12.2004. godine i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Okružnog suda u Čačku Gž.236/05 od 21.2.2005. godine, odbijene su žalbe tuženih kao neosnovane i potvrđena presuda Opštinskog suda u Guči P.109/01 od 3.12.2004. godine kojom je utvrđeno da je tužilac vlasnik i držalac parcele koje se vode kod službe za katastar u ___ k.p. ___ i ___ po kulturi šuma VI klase u ukupnoj površini od ___ ha, sve u KO ___ što su tuženi dužni priznati i dozvoliti tužiocu da se upiše kao vlasnik navedenih parcela i uzdržati se od bilo kakvog ometanja tužioca u korišćenju opisanih parcela. Istom odlukom obavezani su tuženi da tužiocu naknade troškove postupka u iznosu od 65.604,00 dinara.

Protiv ove pravosnažne drugostepene presude, tuženo Javno preduzeće ja blagovremeno izjavilo reviziju zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka.

Vrhovni sud je ispitao pobijanu presudu u smislu člana 386. u vezi člana 201. ranije važećeg Zakona o parničnom postupku (ZPP) koji se primenjuje na osnovu člana 491. stav 1. i 4. Zakona o parničnom postupku ("Službeni glasnik RS", br.125/04) i našao da je revizija osnovana.

Prema utvrđenom činjeničnom stanju, sporno šumsko zemljište - doparcelisanje u sastavu k.p. ___ i ___ u KO ___, vodilo se do 1968. godine kao (uzurpirana) opštenarodna imovina, a potom kao društvena svojina. Sada je ovo zemljište u državnoj svojini Republike Srbije, a korisnik je tuženo Javno preduzeće. Tužilac u ovoj parnici zahteva priznavanje prava svojine na zemljištu čiji je držalac po osnovu deobe izvršene 1929. godine i održaja.

Pravni prethodnik tužioca sada pokojni VV i njegovi sinovi GG, DD i ĐĐ (otac tužioca) su prema belešci izbranog suda br. 9878 od 6.6.1929. godine, na kojoj se nalazi klauzula o izvršnosti Čačanskog prvostepenog suda K.23738 od 18.10.1929. godine izvršili deobu i po osnovu ove deobe je svakom od njih pripalo udeo i određeno zemljište. Imovina označena u belešci kao imovina na mestu zvanom (zabran i krčevina u ___), površine 6-7 hektara, ostala je u zajednici - nepodeljena. Prema nalazu veštaka EE, sporne katastarske parcele na mestu "___" pripali su u deobi ocu tužioca. Prema nalazu veštaka ŽŽ vodile su se u javnim knjigama kao dobro sela ___ - do 1937. godine, a revizijom 1948. godine upisane su kao dobro sela ___ - ___. Tužilac je radi priznavanja prava vlasništva na spornom zemljištu pokrenuo postupak pred imovinsko pravnom službom Opštine Lučani ali su rešenja kojima mu je ovo pravo po osnovu samovrsnog zauzeća bilo priznato ukinuta, a upravni postupak pokrenut ovim njegovim zahtevom još nije okončan. U tom upravnom predmetu, prema nalazu veštaka ZZ katastarske parcele ___ i ___ ukupne površine ___ ha bile su 1963. godine upisane kao uzurpirane, a koristili su ih građani sela ___, stim što je od toga otac tužioca koristio deo (sporne katastarske parcele ___ i ___). Nalazi ovih veštaka nisu usaglašavani jer veštak ŽŽ nije mogla da se izjasni zbog nedostatka podataka da li je sporno zemljište obuhvaćeno navedenom beleškom o deobi ili ne, a veštak EE je u svom nalazu navela da ove parcele jesu bile predmet deobe.

Polazeći od tako utvrđenog činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi su zaključili da su tuženi upisani u javne knjige kao titulari prava bez pravnog osnova, da je sporno zemljište bilo u privatnoj svojini i deobom pripalo u deo pravnom prethodniku tužioca i da je ovo zemljište bilo uvek u njihovoj nesmetanoj, zakonitoj i savesnoj državini. Zatim su zahtev tužioca usvojili.

Revizijom tuženog javnog preduzeća, koje se obzirom na prirodu ovog materijalno pravnog odnosa proteže i na drugog suparničara - Republiku Srbiju, koja reviziju nije izjavila (član 201. ZPP), se osnovano ukazuje da je u postupku pred prvostepenim sudom učinjena bitna povreda iz člana 354. stav 1. u vezi člana 12. ZPP koju drugostepeni sud nije sankcionisao, iako je na nju ukazivano žalbom, a pazeći po službenoj dužnosti na pravilu primenu materijalnog prava, Vrhovni sud je našao i da je zbog pogrešne primene materijalnog prava činjenično stanje nepotpuno utvrđeno (član 386. ZPP).

Naime, kada odluka suda zavisi od prethodnog rešenja pitanja da li postoji neko pravno ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije doneo odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam rešiti to pitanje ako

priznaje još nije donio odluku da li drugi nadležni organ (preko kojeg priznaje), sad može sam odlučiti o priznaju ako posebnim propisima nije drukčije određeno (član 12. stav 1. ZPP).

Samovlasno zauzeće zemljišta nastala pre 14.2.1960. godine raspravljana su u upravnom postupku, a posle toga roka pred sudovima opšte nadležnosti i pravnim pravilima imovinskog prava.

Prema članu 19v. Ustavnog zakona o dopuni Ustavnog zakona za sprovođenje Ustava RS ("Službeni glasnik RS", br.50/92), propisano je da nepokretnosti proglašene opštenarodnom imovinom Zakonom o proglašenju opštenarodnom imovinom seoskih utrina, pašnjaka i šuma, imovine zemljišnih urbarijalnih i njima sličnih zajednica, kao i krajiških (graničarskih) imovinskih opština ("Službeni glasnik NRS", br.1/48, 98/55), koje se nalaze u društvenoj odnosno državnoj svojini, na kojima su izvršene deobe koje su u smislu propisa o samovlasnim zauzećima smatrane samovlasnim zauzećem nepokretnosti u društvenoj svojini, na kojima je pravo svojine pravosnažno raspravljeno po tim propisima, mogu se, bez naknade oduzeti od sadašnjih korisnika odnosno držaoca i dati u svojinu licu koje je izvršilo fizičku deobu i bilo u posedu tih nepokretnosti pre 28. avgusta 1945. godine, odnosno njegovom pravnog sledbeniku, pod uslovima i na način utvrđen zakonom.

Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o raspravljanju imovinskih odnosa nastalih samovlasnim zauzećem zemljišta u društvenoj svojini ("Službeni glasnik RS", br.50/92 od 25.7.1992. godine), propisani su i ostali uslovi pod kojima se zemljište priznaje u svojinu po ovom osnovu, a u ove uslove između ostalih spadaju i: da je do dana stupanja na snagu ovog zakona pravosnažnom odlukom zemljište oduzeto od ranijih držaoca po propisima o samovlasnom zauzeću u državnoj svojini, da se zahtev podnosi organu uprave, odnosno sudu koji je pravosnažno raspravio pravo svojine u smislu člana 2. ovog zakona, u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona - 2.8.1992. godine.

Kako nižestepeni sudovi obzirom na navedene propise, nisu raspravili sve okolnosti u pogledu prelaska spornog zemljišta u društvenoj svojinu, ostalo je sporno da li je ovo zemljište proglašeno opštenarodnom imovinom po Zakonu o proglašenju opštenarodnom imovinom seoskih utrina, pašnjaka i šuma i imovine zemljišnih urbarijalnih i njima sličnih zajednica kao i krajiških (graničarskih) imovinskih opština ("Službeni glasnik NRS" br.1/48, 98/55) da li je sporno zemljište bilo oduzeto po osnovu samovlasnog zauzeća tužiocu odnosno njegovim pravnim prethodnicima, te da li su se oni smatrali uzurpatorima, u kom postupku je to bilo utvrđeno, obzirom da upravni postupak po zahtevu tužioca da mu se po navedenim propisima o samovlasnom zauzeću prizna pravo svojine, još nije okončan. Zbog toga se revizijom osnovano ukazuje da se radi o prethodnom pitanju, te da ukoliko je u pitanju odluka upravnog organa o tome ne može odlučivati sud po pravilima parničnog postupka (član 12. u vezi člana 1. ZPP), jer je posebnim propisima to stavljeno u nadležnost upravnim organima budući da pravosnažne sudske odluke o samovlasnom zauzeću spornog zemljišta nema.

Ukoliko nije u pitanju samovlasno zauzeće spornog zemljišta, već se radi o šumskom zemljištu, savesni držalac može steći pravo svojine na osnovu održaja na šumskom zemljištu samo ako dokaže zakonski osnov državine i period državine do 6. aprila 1941. godine u trajanju od 43 godine, jedan mesec i 18 dana.

Naime, prema pravnim pravilima imovinskog prava sadržanim u paragrafu 2. Zakona šumama Kraljevine Jugoslavije od 21.12.1929. godine sve šume su se smatrale vlasništvom države izuzev onih šuma na kojima je fizičko lice zakonitim putem steklo pravo svojine. Savesni držalac može steći pravo svojine na osnovu održaja na šumskom zemljištu ako dokaže zakonski osnov državine (neki pravni posao i drugo, što državinu čini zakonitom) i period državine do 6.4.1941. godine u trajanju od 43 godine, jedan mesec i 18 dana (obzirom da rokovi nisu tekli za vreme balkanskih ratova i I svetskog rata u smislu moratornog Zakona Kraljevine Jugoslavije). Sve šume su i posle toga bile u društvenoj odnosno državnoj svojini, a prema članu 113. Zakona o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta ("Službeni list SFRJ", br. 43/59) se na ovakvom šumskom zemljištu održajem nije mogla sticati svojina. Ni Zakona o osnovama svojinsko pravnih odnosa, koji više ne sadrži zabranu sticanja svojine održajem na nepokretnostima u društvenoj svojini ne deluje retroaktivno pa se ako je u pitanju društvena odnosno državna svojina nije mogla sticati svojina na ovim nepokretnostima održajem.

Ukoliko se radi o zemljištu koje nije šumsko već poljoprivredno odnosno zemljište koje spada u seoske utrine, pašnjake i slično, savesni držalac je mogao steći svojinu ako dokaže zakonski osnov državine i period državine od 20 godina do 6. aprila 1941. godine, odnosno prema rokovima propisanim u Srpskom građanskom zakoniku, koji se primenjuje kroz pravna pravila i na ove odnose.

Imajući u vidu sve navedene okolnosti, Vrhovni sud je ukinuo u celini obe nižestepene presude i na osnovu člana 394. stav 1. i 395. stav 2. u vezi člana 201. ZPP odlučio kao u izreci.

U ponovnom postupku, prvostepeni sud će utvrditi da li je sporno zemljište bilo predmet deobe izvršene 1929. godine između prethodnika tužioca, utvrditi da li postoji zakonski osnov državine ovih lica pre deobe, prirodu spornog zemljišta (šumsko, poljoprivredno, seoska utrina, pašnjak), da li je sporno zemljište bilo u privatnoj svojini ili je na osnovu navedenih propisa prešlo u državnu odnosno društvenu svojinu da li je bilo dobro sela _____ ili ne, te da li je bilo predmet oduzimanja po osnovu samovlasnog zauzeća, od kojih okolnosti zavisi i odluka o prethodnom pitanju (član 12. stav 1. ZPP) odnosno da li odluka o zahtevu u ovom sporu zavisi od rešenja zahteva tužioca za priznavanje prava vlasništva na spornom zemljištu po osnovu samovlasnog zauzeća, i odlučujući o zahtevu tužioca doneti zakonitu i pravilnu odluku.

Predsednik veća-sudija,

Snežana Andrejević, s.r.

Za tačnost otpavka

Upravitelj pisarnice

Mirjana Vojvodić

sd